

- wskazanie wojewodom – dysponującym środkami, o których mowa w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków* (Dz.U. Nr 46, poz. 430) - jako priorytet wydatkowanie ich na doskonalenie nauczycieli w zakresie umiejętności wychowawczych i radzenia sobie z młodzieżą sprawiającą problemy wychowawcze; środki te, na podstawie § 1 ww. rozporządzenia, dzieli się pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, uwzględniając w szczególności zadania wynikające z polityki oświatowej państwa,
 - opracowanie wieloletniego programu szkoleń, dotyczących umiejętności wychowawczych, w ramach którego zostaną przeszkoleni nauczyciele wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli, którzy następnie będą prowadzić szkolenia z nauczycielami z terenu województwa,
 - przeprowadzenie kursów doskonalących dla jak największej liczby nauczycieli w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz umiejętności wychowawczych i profilaktycznych,
 - opracowanie programu kursu kwalifikacyjnego z zakresu socjoterapii;
- 2) akcentowanie szczególnej misji szkoły oraz odpowiedzialności nauczycieli i dyrektorów za wychowanie i zapewnienie bezpieczeństwa uczniom. Rozpoczęcie społecznej debaty nad etosem pracy nauczyciela i wychowawcy. Opracowanie i promocja katalogu dobrych praktyk nauczyciela i wychowawcy, zgodnych z oczekiwaniami społecznymi i zasadami etyki zawodowej. Rozważenie opracowania kodeksu etycznego nauczyciela.

VII.2.3. Wzmocnienie i rozszerzenie specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Specjalistyczna pomoc psychologiczno-pedagogiczna kierowana do uczniów, rodziców i nauczycieli jest obecnie bardzo potrzebna. Coraz powszechniej formułowane są oczekiwania społeczne dotyczące zwiększenia jej zasięgu i dostępności. Pomoc ta realizowana jest w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Zwiększenie dostępności usług w tym zakresie wymaga zdecydowanego wsparcia kadrowego i technicznego.

Według danych Systemu Informacji Oświatowej na dzień 15 września 2006 r. statystycznie pedagodzy zatrudnieni byli w prawie, co drugim gimnazjum i w co trzeciej szkole podstawowej i liceum. Psycholodzy znacznie rzadziej – w 7,7% gimnazjów, 5,6% liceów, w 4,3% szkół podstawowych. To zdecydowanie zbyt mała liczba psychologów i pedagogów przygotowanych do działań profilaktycznych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych.

Celem wsparcia i wzmocnienia finansowania specjalistycznych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej od 2008 r. przewiduje się wprowadzenie odrębnej „wagi” dla poradni psychologiczno-pedagogicznych w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie*

sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Zatrudnianie dodatkowych psychologów i pedagogów w szkołach i placówkach wymaga większego zaangażowania organów prowadzących.

VII.3. Rozwój działalności pozalekcyjnej w szkołach i działalności pozaszkolnej

Ogromne znaczenie w procesie dydaktyczno-wychowawczego oddziaływania na dzieci i młodzież mają zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne. Umożliwiając aktywny kontakt z nauką, kulturą, sportem i turystyką zagospodarowują czas wolny, kształtują pożądane postawy duchowe, psychiczne, zdrowotne, społeczne i obywatelskie, rozbudzają potrzeby intelektualne i kulturowe, utrwalają pozytywne wzorce zachowań.

Działalność pozalekcyjna i pozaszkolna prowadzona przez szkoły i placówki rozwija i kształtuje zainteresowania uczniów, wzmacnia poczucie wartości młodego pokolenia, promuje uczniów uzdolnionych, jest szeroko rozumianą profilaktyką i formą preorientacji zawodowej.

VII.3.1. Rozwiązania systemowe

- 1) opracowanie programów doskonalenia nauczycieli uwzględniających metodykę zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- 2) powołanie w kuratoriach oświaty wizytatorów ds. działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej,
- 3) wykorzystanie środków z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej do zwiększenia zasięgu i zakresu zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

VII.3.2. Rozwiązania programowo-organizacyjne

- 1) wspieranie programów rozwoju szkół i placówek oświatowo – wychowawczych,
- 2) popularyzacja form i metod pracy pozalekcyjnej, poprzez opracowanie materiałów metodycznych, organizację seminariów i warsztatów, kształcenie i doskonalenie nauczycieli w zakresie prowadzenia zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- 3) wspomaganie działalności pozalekcyjnej poprzez współpracę z podmiotami środowiska lokalnego,
- 4) aktywna współpraca szkoły z organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia zajęć pozalekcyjnych,
- 5) zapewnienie jakości zajęć pozalekcyjnych w szkołach i placówkach przez stały nadzór dyrektora szkoły i aktywny udział nauczycieli,
- 6) aktywizacja organów prowadzących szkoły i placówki na rzecz zwiększenia ilości zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

VII.3.3. Zajęcia pozalekcyjne w szkołach

Obecnie coraz częściej specjaliści zajmujący się przeciwdziałaniem i zapobieganiem zjawiskom patologii społecznej, w tym także zaburzeniom zachowania dzieci i młodzieży, podkreślają rolę

i znaczenie działań alternatywnych, jako bardzo efektywnej, a ponadto generującej pozytywne zjawiska w wymiarze społecznym metody profilaktyki społecznej. Wśród działań alternatywnych zajęcia pozalekcyjne, jako najbardziej dostępne dla uczniów, stanowią rozwiązanie najskuteczniejsze. W konsekwencji rozwój tych zajęć będzie istotnym elementem odbudowy funkcji wychowawczej szkoły. Głównym celem zajęć pozalekcyjnych, rozbudowywanych w ramach programu, jest rozwijanie umiejętności społecznych uczniów, przygotowanie ich do prawidłowego funkcjonowania społecznego, nauczenie dobrej komunikacji, umiejętności negocjacji i rozwiązywania konfliktów bez przemocy oraz konstruktywne zagospodarowanie czasu wolnego.

Jednym z celów programu jest: promowanie zajęć pozalekcyjnych kształtujących umiejętności społeczne i życiowe uczniów, umożliwiających dobre funkcjonowanie wśród rówieśników oraz w relacjach z osobami dorosłymi, wykorzystanie czasu wolnego dla ukształtowania tożsamości i harmonijnej osobowości młodego człowieka, dostosowanie zajęć pozalekcyjnych do potrzeb i oczekiwań uczniów oraz do regionalnej i lokalnej polityki edukacyjnej, kulturalnej i społecznej a także poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych; rozszerzenie ich skali i zasięgu; rzeczywista poprawa ich dostępności.

Priorytetem w tym zakresie będą zatem działania dotyczące:

- 1) zapewnienia w szkołach i placówkach warunków umożliwiających realizację szeroko zakrojonej działalności pozalekcyjnej:
 - przeznaczenie pomieszczeń szkoły na sale, w których będą się odbywały zajęcia praktyczno-techniczne,
 - wyposażenie sal w odpowiednie środki dydaktyczne, narzędzia, pomoce, materiały,
 - organizowanie wypożyczalni sprzętu turystycznego (rowery, śpiwory, namioty, płaszcze przeciwdeszczowe, latarki, itp.), jako podstawy do rozwoju pozalekcyjnej turystyki szkolnej,
 - wprowadzenie do szkół form gier i zabaw zespołowych, możliwych do realizacji praktycznie w każdych warunkach (tenis stołowy, bilard, kręgle, badminton),
 - taniec towarzyski (także tańce narodowe i współczesne), jako popularna forma aktywności ruchowej,
 - umożliwienie uczestnictwa dzieci i młodzieży w atrakcyjnych formach aktywności ruchowej – skate-parki, korty tenisowe, boiska i kosze piłkarskie, ścianki do wspinaczki itp.,
 - dostęp do aktywności korygującej problemy rozwojowe: gimnastyka korekcyjna, basen;
- 2) przygotowanie uczniów do prawidłowego funkcjonowania społecznego w relacji z rówieśnikami i dorosłymi:
 - realizacja zajęć obejmujących savoir-vivre (funkcjonowanie w relacjach oficjalnych i prywatnych, zasady grzeczności, zachowanie się w różnych okolicznościach – strój, makijaż, maniery),
 - przygotowanie do funkcjonowania w rolach (relacje chłopiec–dziewczyna, mężczyzna–kobieta, rola członka rodziny, pracownika, kolegi, przyjaciela). Rola ucznia – zasady funkcjonowania w tej roli, uprawnienia i obowiązki z nią związane, stopień identyfikacji z rolą. Społeczne oczekiwania i społeczna ocena funkcjonowania w roli („Ada, to nie wypada”, „Jak cię widzą , tak cię piszą”),

- poprawa jakości życia (zdrowe odżywianie – Piramida Zdrowia, dbanie o stan zdrowia i higienę osobistą z uwzględnianiem grup wiekowych, rozwiązywanie problemów – zarządzanie stresem, umiejętność przygotowania potraw, proste naprawy – „Potrafię sobie dać radę”);
- 3) budowanie poczucia tożsamości i poczucia bezpieczeństwa jako sposób eliminowania frustracji, stanowiącej poważne źródło agresji:
- świat, w którym żyjemy - poznawanie swojego regionu, jego historii, ciekawostek, przyrody (wycieczki „Wokół domu”, poszukiwanie piękna w otoczeniu – fotografia, architektura, przyroda),
 - miejsce wśród ludzi – postaci historyczne i współczesne, rodzina, genealogia, monografia regionu,
 - poznawanie wartości regionalnych, tworzenie kącika regionalnego, poznawanie i kultywowanie sztuki regionalnej. Nauka umiejętności artystycznych: tkactwo, hafciarstwo, koszykarstwo, garncarstwo, kowalstwo itp.,
 - działania integrujące społeczność szkolną: imprezy okolicznościowe, biwaki, wspólna aktywność na rzecz środowiska lokalnego,
 - spotkania, gawędy z ciekawymi ludźmi z najbliższego środowiska,
 - zajęcia integrujące uczniów w grupie rówieśniczej,
 - kluby młodzieżowe, praca z uczniem zdolnym;
- 4) promowanie nowych, atrakcyjnych form zajęć pozalekcyjnych wspierających rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży, przygotowujących do aktywnego włączenia się w społeczeństwo informatyczne i posługiwanie się współczesną techniką oraz kreowanie wzorca obywatela funkcjonującego w zglobalizowanej rzeczywistości przy zachowaniu tożsamości indywidualnej i narodowej,
- rozwój pracowni komputerowych i przedmiotowych oraz szersze udostępnienie już istniejących,
 - „Matematyka – językiem nowego stulecia”,
 - „Szukamy polskich noblistów”,
 - Klub Talentów Szkolnych – „Akcelerator Sukcesu”,
 - „Polska Ojczyzną Kopernika” – rozwój ekonomii, polityki, matematyki, astronomii u uczniów gimnazjów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Organizowanie zajęć pozalekcyjnych będzie realizowane w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie „Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwój kompetencji kluczowych”, priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Programu Operacyjnego **Kapitał Ludzki** na lata 2007-2013.

VII.3.4. Zajęcia pozalekcyjne w szkołach i w pozaszkolnych placówkach oświatowych rozwijające zainteresowania zawodowe oraz postawy przedsiębiorcze

Działania ukierunkowane będą na rozszerzenie oferty edukacyjnej poza standardowe ramy programów nauczania.

Obejmą one dodatkowe zajęcia pozalekcyjne i programy edukacyjne dla uczniów zasadniczych szkół zawodowych i techników umożliwiające kształtowanie umiejętności praktycznych.

Formy realizacji:

- zajęcia i wycieczki zawodoznawcze,
- zajęcia rozwijające umiejętności praktyczne, sprawności manualne oraz umiejętności życiowe typu gotowanie, szycie, majsterkowanie,
- organizacja i prowadzenie szkolnych miniprzedsięwzięwstw,
- zajęcia przygotowujące do udziału w turniejach i konkursach z wiedzy i umiejętności technicznych.

Miejsce realizacji zajęć i programów: szkoły, centra kształcenia praktycznego, centra kształcenia ustawicznego, pozaszkolne placówki oświatowe. W działania te powinni być także włączeni lokalni pracodawcy (zwłaszcza w ramach zawieranych porozumień z organizacjami pracodawców i stowarzyszeniami branżowo-zawodowymi). Miejscem prowadzenia zajęć mogą być również siedziby organizacji społecznych i pozarządowych, których statutowym działaniem jest wspieranie systemu oświaty i wychowania.

Organizowanie zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania zawodowe oraz pobudzających postawy przedsiębiorcze, będzie realizowane w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie „Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwój kompetencji kluczowych”, priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Programu Operacyjnego **Kapitał Ludzki** na lata 2007-2013.

VII.3.5. Wspieranie programów rozwojowych placówek wychowania pozaszkolnego, zgodnych z lokalną polityką edukacyjną

1. Zwiększenie dostępności placówek wychowania pozaszkolnego poprzez:

- 1) programy umożliwiające młodzieży tworzenie własnych form aktywności, rozwijających zainteresowania, uzdolnienia i umiejętności,
- 2) doposażenie placówek w sprzęt komputerowy oraz nowoczesne wyposażenie pracowni artystycznych, naukowych i technicznych, w celu uatrakcyjnienia form i metod działalności pozaszkolnej.

2. Poszerzenie oferty placówek wychowania pozaszkolnego o programy kształtujące umiejętność spędzania czasu wolnego, uwzględniające następujące priorytety:

- 1) prowadzenie zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie zainteresowań, uzdolnień, doskonalenie umiejętności i pogłębianie wiedzy,
- 2) prowadzenie zajęć rozwijających świadomość i aktywność społeczną i kulturową dzieci i młodzieży, wykorzystujące dziedzictwo i dorobek środowiska, regionu, kraju, Europy,

- 3) prowadzenie zajęć kształtujących tożsamość młodych ludzi, budujących poczucie przynależności do wspólnoty lokalnej w oparciu o programy wypracowane wspólnie ze szkołą, instytucją kultury, organizacją pozarządową i innymi podmiotami środowiska lokalnego,
- 4) programy rozszerzające oferty placówek o zagadnienia związane z rozwijaniem kompetencji kulturowych dzieci i młodzieży, przygotowujących do aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu kulturalnym i publicznym swego środowiska,
- 5) programy działań alternatywnych wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniami i niedostosowaniem społecznym,
- 6) programy „wielopokoleniowe”, włączające rodziny w działania na rzecz środowiska lokalnego,
- 7) programy wymiany z dziećmi i młodzieżą z placówek czasu wolnego i edukacji nieformalnej z krajów Unii Europejskiej,
- 8) programy rozwijające samorządność, i uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym,
- 9) działania kształtujące u dzieci i młodzieży umiejętność spędzania czasu wolnego.

Wspieranie programów rozwojowych placówek wychowania pozaszkolnego, zgodnych z lokalną polityką edukacyjną będzie realizowane w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie „Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwój kompetencji kluczowych”, priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Programu Operacyjnego **Kapitał Ludzki** na lata 2007-2013.

VII.3.6. Rozwijanie krajoznawstwa i turystyki dzieci i młodzieży

Turystyka, krajoznawstwo i ściśle związana z nim ekologia są dziedzinami dającymi możliwość osobistego rozwoju, mogą być wykorzystane w pracy wychowawczej z uczniami, kształtując pozytywne cechy charakteru. Tworzą sytuacje, w których młodzież sama, w praktycznym działaniu i własnym wysiłkiem zdobywa życiowe doświadczenia oraz kształtuje wzory postępowania. Dlatego ważne jest promowanie, wspieranie i upowszechnianie działalności krajoznawczej i turystycznej przez m.in.:

- 1) promocję szkolnych schronisk młodzieżowych popularyzację ich programu edukacyjno-wychowawczego,
- 2) wspieranie powstawania szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych, przygotowywanie i promowanie wartościowych programów edukacyjno-wychowawczych, zachęcających do czynnego i świadomego uczestnictwa w krajoznawstwie i turystyce,
- 3) organizację obozów wędrownych,
- 4) uczestnictwo młodzieży w turystyce kwalifikowanej,
- 5) szkolenie liderów turystyki.

VII. 3.7. Wychowawcza rola wypoczynku dzieci i młodzieży

Działania wychowawcze podejmowane podczas zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży powinny stanowić kontynuację oraz uzupełnienie działań wychowawczych realizowanych przez rodziców, nauczycieli i wychowawców podczas roku szkolnego. Dotyczy to zarówno wzmocnienia zachowań pozytywnych jak i korygowania zachowań niepożądanych.

W trakcie wypoczynku dzieci i młodzieży możliwe jest budowanie integracji rówieśniczej, właściwej komunikacji interpersonalnej, kształtowanie prawidłowych zachowań i umiejętności prospołecznych.

Jednocześnie wyjazdowe formy wypoczynku pozwalają oderwać uczniów od pełnionych na co dzień ról społecznych, wzorców zachowań, wypracowanych strategii zachowań w określonych sytuacjach. Sytuacja taka ułatwia pracę wychowawczą ukierunkowaną na korektę i eliminację niepożądanych zachowań uczniów, wprowadzenie nowych strategii działań, innych form aktywności.

Wskazuje to na potrzebą szerszego włączenia tej problematyki do działań podejmowanych w trakcie realizacji zorganizowanego wypoczynku.

VII. 3.8. Bezpieczeństwo wypoczynku dzieci i młodzieży

Ze względu na swój specyficzny charakter i występujące zagrożenia wszystkie formy zorganizowanego wypoczynku dzieci i młodzieży powinny zostać objęte szczególną opieką wychowawczą pod kątem zapewnienia uczestnikom wypoczynku pełnego bezpieczeństwa. Organizatorzy wypoczynku dzieci i młodzieży powinni zatem zwrócić szczególną uwagę na sytuacje i zachowania, które niosą za sobą zagrożenia, są społecznie nieakceptowane, mogą przyczynić się do stwarzania sytuacji niebezpiecznych dla dzieci. Każdy kierownik placówki wypoczynku i wychowawca jest w równym stopniu, jak nauczyciel w trakcie roku szkolnego, zobowiązany stosować zasady zapewniające bezpieczeństwo podopiecznych, uwzględniając przy tym oczekiwania rodziców dzieci korzystających z wyjazdów.

W ramach programu podjęte zostaną działania mające na celu usprawnienie i wzmocnienie nadzoru pedagogicznego nad funkcjonowaniem placówek wypoczynku oraz bezpieczeństwem uczestników. Działanie to nabiera szczególnego znaczenia wobec faktu, iż większość form wypoczynku realizowana jest przez organizatorów spoza oświaty.

Zostaną opracowane wytyczne dotyczące sprawowania nadzoru pedagogicznego przez kuratorów oświaty, określające zapewnienie bezpieczeństwa uczestników wypoczynku jako priorytet działania placówek oraz sprawowanego nadzoru. Obejmą one również sprawny i skuteczny nadzór nad bezpieczeństwem uczestników przez kierownika placówki wypoczynku.

VII.4. Ochrona uczniów przed niepożądanymi treściami w Internecie

VII.4.1. Stosowanie oprogramowania zabezpieczającego komputery w szkole przed dostępem nieletnich użytkowników do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju psychicznego uczniów

W projekcie zmian *ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw*, przyjętym przez Rząd w dniu 7 listopada 2006 r., przyjęto rozwiązanie, na podstawie którego Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, zobowiązać szkoły i placówki do instalowania i aktualizowania w komputerach szkolnych oprogramowania zabezpieczającego, które ograniczy

dostęp uczniów korzystających z Internetu do treści zagrażających ich rozwojowi. W rozporządzeniu zostanie określony także szczegółowy zakres tych treści, w szczególności pornograficznych, eksponujących brutalność i przemoc, zawierających zachowania naruszające normy obyczajowe, propagujące nienawiść i dyskryminację.

W przypadku nałożenia przez Radę Ministrów obowiązku instalowania i aktualizowania w komputerach szkolnych oprogramowania zabezpieczającego przed dostępem do treści niepożądanych, Minister Edukacji Narodowej zapewni szkołom i placówkom możliwość nieodpłatnego korzystania z tego oprogramowania.

Obecnie podjęte działania Ministerstwa umożliwiają nieodpłatne korzystanie przez szkoły i placówki z oprogramowania zabezpieczającego przed treściami niepożądanymi w komputerach szkolnych. Na apel Ministra Edukacji Narodowej z 19 czerwca 2006 r. skierowany do producentów oprogramowania blokującego treści niepożądane odpowiedziały kolejne firmy, z którymi prowadzone są aktualnie rozmowy na temat nieodpłatnego udostępnienia oprogramowania zabezpieczającego przed treściami niepożądanymi.

VII.4.2. Umożliwienie bezpłatnego dostępu do programu zabezpieczającego przed niepożądanymi treściami dla rodziców uczniów

Współczesny ekspansywny rozwój przemysłu usług teleinformacyjnych, w skład którego wchodzi upowszechnianie usługi dostępu do Internetu niesie ze sobą ogromne możliwości w dziedzinie edukacji i kultury. Internet jako źródło informacji i instrument komunikacji jest pomocą dydaktyczną i wychowawczą, która daje możliwość kształcenia na odległość, ustawicznego poszerzania zdobytych umiejętności i wiedzy. Jednak Internet jako źródło nieograniczonego dostępu do informacji niesie ze sobą też dostęp do treści niepożądanych, a wręcz szkodliwych dla rozwoju społeczno-psychicznego, na co narażone są szczególnie dzieci i młodzież.

Do priorytetów informatyzacji kraju należy edukacja informatyczna oraz wdrożenie mechanizmów blokujących dostęp dzieci i młodzieży do treści niepożądanych, które mogłyby mieć negatywny wpływ na ich rozwój, wychowanie i kształcenie. Dlatego niezbędne jest instalowanie i aktualizowanie w komputerach oprogramowania zabezpieczającego, które ograniczy dostęp dzieci i młodzieży korzystających z Internetu do treści zagrażających ich rozwojowi (w szczególności w zakresie treści pornograficznych i obrazów przemocy). Obecnie podjęte działania Ministerstwa Edukacji Narodowej umożliwiają nieodpłatne korzystanie przez rodziców z oprogramowania zabezpieczającego przed treściami niepożądanymi w komputerach domowych.

VII.4.3. Edukacja medialna w ramach ścieżki międzyprzedmiotowej

Aktualnie obowiązująca podstawa programowa kształcenia ogólnego, w poszczególnych typach szkół określona *rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r.*

w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. Nr 51, poz. 458, z późn. zm.), zawiera w ścieżce edukacyjnej *Edukacja czytelnicza i medialna*, następujące treści związane z przygotowaniem uczniów do krytycznego i selektywnego odbioru treści medialnych.

Wśród celów edukacyjnych:

- 1) przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy),
- 2) umiejętność segregowania informacji i krytycznego ich odbioru,
- 3) zdobycie umiejętności przekazu i krytycznego odbioru treści komunikatów medialnych,
- 4) zachowanie postawy dystansu i krytycyzmu wobec informacji przekazywanych przez media.

Wśród zadań szkoły:

- 1) przygotowanie do odróżniania fikcji od rzeczywistości w przekazach medialnych,
- 2) uświadamianie roli środków masowego przekazu i stosowanych przez nie środków i zabiegów socjotechnicznych,
- 3) dostarczanie materiałów do krytycznej analizy przekazów informacyjnych (prasa, telewizja, reklama zewnętrzna).

Wśród treści nauczania:

- 1) selektywność doboru informacji w środkach masowego przekazu, stronniczość przekazu,
- 2) informacja czy perswazja - jawne i niejawnie funkcje środków masowej komunikacji we współczesnym społeczeństwie informacyjnym,
- 3) kody ikoniczne i symboliczne, języki poszczególnych mediów, fikcja w mediach,
- 4) media jako środki poznania historii i współczesności, komunikaty informacyjne i perswazyjne (reklamowe i propagandowe, public relations),
- 5) zagrożenia dla psychicznego i moralnego rozwoju człowieka płynące z mediów.

Wśród osiągnięć m.in:

- 1) umiejętność krytycznej analizy wartości oferty mediów i dokonywania właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji,
- 2) dostrzeganie wpływu mediów na życie i zachowanie ludzi oraz całych społeczeństw.

W zakresie realizacji treści ścieżki międzyprzedmiotowej edukacji medialnej i czytelniczej przewiduje się:

- 1) zwiększenie skuteczność działań mających na celu zapobieganie wykorzystywaniu dzieci w pornografii, prostytucji i pedofilii oraz podjęcie skuteczniejszej walki z istniejącymi w tych zakresach rynkami produkcji i zbytu, poprzez podnoszenie wiedzy i świadomości uczniów o istniejącym zagrożeniu w tym zakresie,
- 2) podniesienie świadomości uczniów odnośnie uwarunkowań, skali, form i szkodliwych następstw manipulacji stosowanych w środkach masowego przekazu oraz kształtowanie umiejętności racjonalnego odbioru komunikatów medialnych,
- 3) wzmocnienie treści nauczania ścieżki międzyprzedmiotowej odnoszących się do konieczności eliminowania nielegalnego używania technologii przekazu informacji

- (w tym Internetu), wykorzystywanej do upowszechniania wśród dzieci i młodzieży programów i materiałów szkodliwych dla ich rozwoju,
- 4) włączenie do realizacji ścieżki międzyprzedmiotowej edukacji medialnej i czytelniczej wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych.

VII.5. Podniesienie poziomu dyscypliny w szkołach i placówkach

VII.5.1. Ujmowanie praw ucznia w kontekście czytelnie określonych obowiązków

Obecnie prawa i obowiązki uczniów oraz rodzaje kar i nagród stosowanych wobec uczniów określa statut szkoły.

Statuty szkół w różny sposób ujmują zagadnienia związane z prawami i obowiązkami uczniów oraz nagrodami i karami stosowanymi wobec uczniów. Z codziennej praktyki wynika, że wiele szkół jest zainteresowanych prawnym uregulowaniem tych kwestii.

W ustawie o systemie oświaty proponuje się wprowadzenie przepisów określających prawa i obowiązki uczniów oraz rodzaje kar i nagród.

Celem wprowadzenia zmiany jest umożliwienie ujmowania praw ucznia w kontekście czytelniej określonych obowiązków oraz rozszerzenie katalogu instrumentów wychowawczych stosowanych w szkołach.

VII.5.2. Redukowanie zachowań agresywnych uczniów poprzez interaktywne działania wychowawcze. Kontrolowanie agresji - kontrakty i konsekwencje

Od lat poszukuje się sposobów kontrolowania agresji, poza metodami prawnymi i sądowymi. Pewne sukcesy odnoszą metody odwołujące się do wiedzy i pomocy psychologicznej.

Karanie agresji jest najbardziej popularnym sposobem radzenia sobie dorosłych z niewłaściwym zachowaniem dzieci. Karanie należy rozpatrywać ze względu na dwie jego funkcje: funkcję odstraszającą oraz funkcję korekcyjną. Ta pierwsza występuje, gdy karanie agresji hamuje jej pojawianie się u innych. Najsilniej widać jej użyteczność w środowisku szkolnym. Nieuchronne karanie uczniów za niepożądane zachowanie powoduje, że inni podobnych zachowań nie podejmują, w obawie przed konsekwencjami.

Nieco inaczej prezentuje się funkcja korekcyjna kary. Samo karanie czy też przewidywanie kary nie jest wystarczającym hamulcem dla przejawów zachowań agresywnych. Skuteczność kary w wymiarze korekcyjnym zależy od:

- 1) akceptowania norm i zasad, za przekroczenie których dziecko jest karane,
- 2) istnienia pozytywnego związku uczuciowego między karanym dzieckiem a osobą wymierzającą karę; powinna to być osoba dla niego znacząca,
- 3) zaistnienia kary natychmiast po wystąpieniu reakcji negatywnej,
- 4) adekwatność kary do przewinienia dziecka,
- 5) możliwości alternatywnej reakcji, innej niż agresywna.

Nowoczesna profilaktyka proponuje kary zastąpić konsekwencjami. Różnica pomiędzy nimi polega głównie na tym, że konsekwencje są dziecku dobrze znane (kontrakt) i można przyjąć, że są nieuchronnym skutkiem zachowania niepożądanego. Uczeń dobrze wie, czego może się spodziewać, jeśli przekracza ustalone granice. Dziecko ma jasno określony obszar swoich działań, jeśli więc się w nim nie mieści, ponosi konsekwencje i zgadza się na nie bez dyskusji.

Stosowanie kontraktów wskazuje dziecku konieczność połączenia poniesionych konsekwencji z niepożądanym zachowaniem. Dziecko powinno wiedzieć, że zawsze, gdy pojawi się podobne zachowanie, będzie ponosić określone konsekwencje. Taka nieuchronna relacja skutecznie zapobiega wstępowaniu reakcji agresywnych.

Innym warunkiem skuteczności sankcji jest wskazanie możliwości alternatywnej reakcji na sytuację, która wywołuje agresję dziecka. Musi ono mieć w swoim repertuarze zachowań cały szereg reakcji, które będą adekwatną odpowiedzią na sytuację wywołującą negatywne emocje.

Na takich zasadach będą się opierać programy interwencyjne kierowane do środowiska szkolnego. Zostaną one zbudowane na bazie jednoznacznego określania granic nieakceptowanego zachowania i stosowania sankcji za ich pogwałcenie, z pozytywnym zaangażowaniem ze strony osób dorosłych. Nauczyciele powinni działać poprzez autorytet i w ten sposób stanowić dodatkowo wzór do naśladowania dla dzieci i młodzieży.

VII.5.3. Instrumenty wychowawcze stosowane interwencyjnie przez dyrektora szkoły

Konieczne jest upowszechnienie i konsekwentne stosowanie przez nauczycieli i dyrektorów szkół instrumentów wychowawczych dostępnych obecnie w ramach funkcjonujących rozwiązań legislacyjnych i stosowanej praktyki pedagogicznej, wynikających z zasad psychologii wychowawczej i rozwojowej, takich jak przeproszenie pokrzywdzonego, zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę, uświadomienie agresorowi skutków jego postępowania, ukazanie kary jako następstwa złamania obowiązujących zasad.

Zadaniem dyrektora szkoły jest zapewnienie klimatu wychowawczego szkoły, w którym:

- zasady funkcjonowania w szkole są powszechnie znane i przyjęte do stosowania przez wszystkich członków społeczności szkolnej,
- pracownicy szkoły kategorycznie i konsekwentnie stosują te same zasady wobec wszystkich uczniów i w każdej sytuacji,
- zachowania pozytywne są promowane i wzmacniane m.in. poprzez stosowanie szkolnego katalogu nagród dla uczniów, którzy w sposób szczególny wyróżniają się swoim zachowaniem (np. pochwała na forum klasy, wymienienie przez dyrektora na apelu, przekazanie informacji rodzicom, nagrody dyrektora szkoły lub kuratora oświaty),
- uczniowie zdają sobie sprawę, że w każdym przypadku działań niezgodnych z przyjętymi zasadami poniosą konsekwencje, stosownie do rangi wykroczenia (np. obowiązkowe uczestniczenie w odpowiednich zajęciach, zakaz reprezentowania szkoły

na zewnątrz, wykonywanie dodatkowych zadań na rzecz szkoły, poddanie szczególnemu nadzorowi wychowawcy lub pedagoga szkolnego).

W związku z niepożądanymi zachowaniami ucznia dyrektor szkoły może zwrócić się do sądu z wnioskiem o zastosowanie odpowiednich środków wychowawczych. Sąd może zastosować katalog środków zawarty w art. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, z których należy wskazać w szczególności na możliwość umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w innych ośrodkach wychowawczych, które planuje się utworzyć w systemie oświaty.

VII.5.4. Rozwiązanie kwestii usprawiedliwiania nieobecności w szkole

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty nie zawiera przepisów szczegółowo regulujących zasady usprawiedliwiania nieobecności uczniów w szkole. Ten zakres spraw jest obecnie regulowany w statutach szkół, które zgodnie z art. 60 ust. 1 pkt 7 ustawy o systemie oświaty powinny określać między innymi prawa i obowiązki uczniów.

Pojęcie obowiązków uczniów obejmuje swym zakresem przestrzeganie przez nich dyscypliny w szkole, w tym bieżące uczęszczanie na zajęcia szkolne. Oczywiście jest, że występują sytuacje, kiedy z przyczyn obiektywnych uczeń nie może uczestniczyć w zajęciach szkolnych. Powinny one jednak być jednolicie uregulowane w przepisach powszechnie obowiązujących.

VII.5.5. Ocena zachowania jako czynnik dyscyplinujący (wpływająca na promocję)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 września 2006 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (Dz.U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1154) związało ocenę z zachowania ucznia z jego promocją do następnej klasy.

Zgodnie z § 13 ust. 7 i 8 wymienionego rozporządzenia rada pedagogiczna może podjąć uchwałę o niepromowaniu do wyższej klasy lub nieukończeniu szkoły przez ucznia, któremu w danej szkole drugi raz z rzędu ustalono naganną ocenę z zachowania. Uczeń, któremu w danej szkole po raz trzeci z rzędu ustalono naganną roczną ocenę klasyfikacyjną zachowania, nie otrzymuje promocji do klasy programowo wyższej, a uczeń klasy najwyższej nie kończy szkoły. Regulacja ta daje szkołom skuteczny instrument wychowawczy, który może być wykorzystywany w celu przeciwdziałania negatywnym zachowaniom uczniów.

Bardzo ważnym zadaniem szkoły związanym z tym problemem jest ustalenie wspólnie z uczniami i z rodzicami szczegółowych kryteriów ustalania ocen nagannych z zachowania oraz zapoznania z tymi kryteriami uczniów.

VII.5.6. Jednolity strój uczniowski

W przyjętym przez Rząd w dniu 7 listopada 2006 r. *projekcie ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz innych ustaw* proponuje się wprowadzenie podstawy prawnej do podejmowania przez dyrektora szkoły decyzji o obowiązku noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju. Obowiązek taki dyrektor szkoły będzie mógł nałożyć po zasięgnięciu opinii rady rodziców. Wzór stroju i warunki jego noszenia dyrektor szkoły będzie ustalał w porozumieniu z radą rodziców. Proponowane zmiany powinny zostać uchwalone w terminie umożliwiającym wprowadzenie jednolitego stroju szkolnego od września 2007 r.

Jednocześnie został zapowiedziany poselski projekt nowelizacji ustawy o systemie oświaty przewidujący obligatoryjność stosowania jednolitych strojów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych od września 2007 roku. Rząd będzie popierał poselski projekt nowelizacji ustawy.

Jak wskazują badania CBOS z października 2006 r. ponad 57% ankietowanych wypowiedziało się za wprowadzeniem jednolitego stroju uczniowskiego.

Wprowadzenie w szkole jednolitego stroju może mieć znaczenie wychowawcze i budzić wśród uczniów poczucie wspólnoty, równości, solidarności, a także stanowić element kształtowania przez szkołę własnej tradycji. Wprowadzenie jednolitego stroju uczniowskiego korzystnie wpłynie na zniwelowanie widocznych różnic materialnych w szkolnym ubiorze uczniów, umożliwi wyeliminowanie obecności w szkołach osób niepożądanych, np. dilerów narkotyków.

Ministerstwo Edukacji Narodowej przewiduje, że jednolity strój uczniowski dla uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej będzie dofinansowany ze środków przewidzianych na pomoc materialną dla uczniów.

VII.6. Pomoc materialna dla uczniów jako instrument wychowawczy

VII.6.1. Świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym, jako instrument wychowawczy

Wypłata stypendiów o charakterze socjalnym odbywa się na podstawie regulacji przyjętych przez poszczególne gminy. Obecnie samorządy przyznając stypendia kierują się przede wszystkim wskaźnikiem dochodu na osobę w rodzinie oraz potrzebami edukacyjnymi dziecka.

Przyjmując założenie, że pomoc materialna udzielana uczniom w ramach ustawy o systemie oświaty, obok przełamywania barier w dostępie do edukacji powinna pomagać we wzmocnieniu wymiaru wychowawczego szkoły, przyznanie stypendium powinno być uzależnione również od postawy etycznej i społecznej ucznia.

Aby to osiągnąć, obecne regulaminy przyznawania stypendium powinny być rozszerzone o dodatkowe kryterium przyznania tej pomocy, które będzie jednoznacznie związane z funkcjonowaniem społecznym i zachowaniem ucznia na terenie szkoły oraz poza nią.

Zatem, do ustawy o systemie oświaty należy wprowadzić przepis ograniczający możliwość uzyskania stypendium ze względu na złe zachowanie.

Konieczne jest również rozważenie uzupełnienia przepisów o rozstrzygnięcia pozwalające na zmniejszenie lub wstrzymanie wypłaty już przyznanego stypendium, po otrzymaniu od dyrektora szkoły informacji o czynach / zachowaniach ucznia niezgodnych z regulaminem szkoły, czynach zabronionych lub karalnych.

Analogiczne kryteria zostaną wpisane do programów finansowanych w latach 2007-2013 z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, dotyczących pomocy materialnej dla uczniów, a przygotowywanych na poziomie województw.

VII.6.2. Świadczenia pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym, jako instrument wychowawczy

Ważnym czynnikiem kształtującym prawidłowe postawy społeczne i obywatelskie powinny zostać również stypendia o charakterze motywacyjnym. W przepisach dotyczących stypendiów motywacyjnych, do kryterium uprawniającego do otrzymania stypendium należy dodać warunek związany z oceną zachowania (ocena co najmniej bardzo dobra).

VII 6.3. Nagrody jako instrument wychowawczy

Dyrektorzy szkół, kuratorzy oświaty, a w uzasadnionych przypadkach również minister właściwy ds. oświaty i wychowania będą mogli przyznać nagrody dla uczniów, którzy w trakcie nauki wyróżniają się swym zachowaniem i postawą prospołeczną, umieją przeciwstawić się złu, wykazują się męstwem, odwagą cywilną, postawą opiekuńczą, długotrwałą, bezinteresowną pomocą i działaniem na rzecz innych osób.

Wprowadzenie nowego rodzaju nagród pozwoli na docenienie w społeczności szkolnej tych uczniów, którzy nie zawsze mogą osiągać sukcesy edukacyjne, lecz mimo to mogą i powinni stanowić w szkole autorytet, wskazywać drogi działania, pociągać za sobą kolejnych uczniów.

Zasady przyznawania nagród za szczególnie wyróżniające zachowanie określi ustawa o systemie oświaty.

VII.7. Placówki o charakterze resocjalizacyjno-wychowawczym działające w systemie oświaty

Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło działania na rzecz wzbogacenia oferty wychowawczej dla uczniów sprawiających trudności wychowawcze, w tym m.in. przejawiających agresję i przemoc, zagrożonych niedostosowaniem społecznym i niedostosowanych społecznie. W związku z tym rozważa się wprowadzenie rozwiązań systemowych umożliwiających rozszerzenie i wzmocnienie dotychczas realizowanych działań w tym zakresie.

W aktualnym stanie prawnym dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z zaburzeniami zachowania przeznaczone są dwa rodzaje placówek o charakterze resocjalizacyjno-wychowawczym: młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii.

Dzieci i młodzież zagrożone niedostosowaniem społecznym, z zaburzeniami zachowania i niedostosowane społecznie kierowane są do ośrodków przez sądy rodzinne na podstawie przepisów *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*. Młodzieżowe ośrodki socjoterapii przyjmują także dzieci i młodzież na wniosek rodziców.

W 2006 r. funkcjonowało 55 młodzieżowych ośrodków wychowawczych (łącznie 3461 miejsc) oraz 45 młodzieżowych ośrodków socjoterapii (łącznie 3190 miejsc).

Jednym z poważniejszych problemów jest bardzo duża liczba nieletnich oczekujących na umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Niewystarczająca liczba miejsc w placówkach nie pozwala na bieżąco realizować orzeczeń sądów rodzinnych. Liczba miejsc w obydwu typach ośrodków (MOW i MOS) jest ciągle niewystarczająca w stosunku do liczby wydawanych przez sądy rodzinne orzeczeń. Zatem, istnieje konieczność zastosowania rozwiązań sprzyjających zapewnieniu umieszczenia w ośrodkach wszystkich uczniów, wobec których sąd rodzinny orzekł ten środek wychowawczy. Konieczne jest również rozważenie możliwości powołania nowych ośrodków, zwłaszcza w tych województwach, w których funkcjonuje ich niewystarczająca liczba.

Inne zauważalne problemy to:

- potrzeba sprofilowania działalności ośrodków w odniesieniu do rodzajów przejawianych przez nieletnich zaburzeń oraz stopnia ich demoralizacji,
- zapewnienie niezbędnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej umieszczonym w ośrodkach nieletnim,
- organizacja wsparcia merytorycznego dla kadry pedagogicznej tych placówek.

Minister Edukacji Narodowej dokona oceny funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii w celu wprowadzenia, na podstawie wyników tej oceny, niezbędnych zmian i dostosowania działalności ośrodków do istniejących potrzeb.

W związku z potrzebą stosowania natychmiastowych środków wychowawczych, w szczególności w odniesieniu do uczniów przejawiających zachowania agresywno-przemocowe, Ministerstwo Edukacji Narodowej rozważa wprowadzenie do systemu oświaty nowego rodzaju placówki o nazwie „ośrodek wsparcia wychowawczego”.

Głównym zadaniem placówki będzie praca wychowawcza z uczniem agresywnym, utrudniającym lub uniemożliwiającym realizację procesu dydaktyczno – wychowawczo – opiekuńczego w szkole ogólnodostępnej.

Uczniowie przebywający w ośrodku wsparcia wychowawczego objęci będą wszechstronną pomocą psychologiczno–pedagogiczną oraz wzmocnionym nadzorem pedagogicznym.

Uczeń kierowany będzie do ośrodka przez dyrektora szkoły, za zgodą rodziców, na podstawie opinii specjalnie utworzonej komisji. W przypadku braku zgody rodziców, dyrektor szkoły będzie składał wniosek do sądu o umieszczenie ucznia w ośrodku.

VII.8. Edukacja nauczycieli, rodziców i uczniów

VII.8.1. Edukacja prawna nauczycieli, rodziców i uczniów

- 1) edukacja nauczycieli w ramach przeglądu szkół i placówek systemu oświaty pod względem bezpieczeństwa i zapewnienia uczniom prawidłowej opieki, realizowanego na podstawie uchwały Nr 186/2006. Rady Ministrów z dnia 7 listopada 2006 r.;
- 2) opracowanie i upowszechnienie propozycji scenariuszy wywiadówek dla rodziców oraz lekcji wychowawczych dla uczniów przedstawiających prawny aspekt problemu agresji i przemocy.

VII.8.2. Upowszechnianie i popularyzowanie wiedzy oraz doskonalenie umiejętności wychowawczych, niezbędnych do pełnienia ról w rodzinie

- 1) umożliwienie rodzicom udziału w szkoleniach i kursach doskonalących umiejętności wychowawcze,
- 2) realizacja szkoleń „Szkoła dla rodziców” realizowanych przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej,
- 3) realizacja zajęć warsztatowych dla rodziców na temat rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży,
- 4) edukacja rodziców w zakresie zdrowego stylu życia i sposobów przeciwdziałania zagrożeniom zdrowia i życia,
- 5) edukacja rodziców w zakresie rozpoznawania symptomów stosowania przemocy wobec dziecka oraz nabywania umiejętności postępowania w tego typu sytuacjach,
- 6) upowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy dzieciom krzywdzonym.

VII.8.3. Uruchomienie w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz w szkołach punktów konsultacyjnych dla rodziców

Utworzenie w 577 publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, bądź ich filiach, punktów konsultacyjnych dla rodziców nie wymaga zmian w rozporządzeniu *Ministra Edukacji*

Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 5, poz. 46). Do statutowych zadań poradni należy w szczególności wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny. Jedną z form tego wspomagania mogą być zajęcia psychoedukacyjne. Organizowane są one w celu wspomagania wychowawczej funkcji rodziny, zapobiegania zachowaniom dysfunkcyjnym uczniów oraz wspierania ich rozwoju. Nauczyciele zatrudnieni w poradni są zobowiązani do udzielania pomocy również poza poradnią, w środowisku dzieci i młodzieży, w tym w środowisku rodzinnym.

Punkty konsultacyjne będą tworzone w poradniach psychologiczno-pedagogicznych bądź ich filiach, lub w szkołach znajdujących się w rejonie działania poradni. W skład zespołów obsługujących punkty wejdą wytypowani przez dyrektora poradni psychologowie, pedagodzy, a w miarę potrzeb inni specjaliści. Dyrektor poradni poinformuje dyrektorów wszystkich szkół i placówek, z rejonu działania poradni, o ich powołaniu, zasadach korzystania, godzinach dostępności (również w godzinach popołudniowych oraz w soboty). Informacja o możliwości korzystania z tych punktów zostanie przekazana na zebraniach rodziców oraz na tablicach ogłoszeń w szkołach i poradniach.

VII.9. Nagrody Ministra Edukacji Narodowej

Minister właściwy ds. oświaty i wychowania będący bezpośrednio odpowiedzialny za prawidłowe przygotowanie, wdrożenie, monitoring i ewaluacje programu będzie miał prawo w trakcie realizacji programu wyróżniać część szkół i placówek poprzez system nagród. Nagrody ministra do spraw oświaty i wychowania będą przyznawane tym jednostkom organizacyjnym systemu oświaty, które korzystając z rozwiązań przyjętych w programie dostosują go do lokalnych potrzeb i możliwości, tak aby stan zabezpieczeń oraz programów profilaktycznych i interwencyjnych proponowany przez szkołę lub placówkę zapewniał maksymalne bezpieczeństwo uczniom i wychowankom. Nagrody ministra będą miały charakter rzeczowy np. w postaci fundowanych wycieczek dla szkoły, pomocy dydaktycznych lub innego doposażenia szkoły.

VIII. Obszar ochrony porządku publicznego, wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania

VIII.1. Nałożenie na policję i straż gminną obowiązku informowania rodziców i szkoły o uczniach, którzy w godzinach zajęć szkolnych przebywają w miejscach publicznych

VIII.2. Stworzenie możliwości wprowadzenia zakazu przebywania w miejscach publicznych w porze nocnej osób nieletnich bez opieki osoby dorosłej

W Sejmie znajduje się poselski projekt *ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*.

W projekcie cyt. ustawy proponuje się upoważnienie rad gmin do wprowadzania, w drodze prawa miejscowego, przepisów ustanawiających zakaz przebywania w miejscach publicznych w porze nocnej osób nieletnich bez opieki osoby dorosłej.

Do zadań własnych gminy należą sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej i profilaktyki oraz rozwiązywania problemów alkoholowych, a także tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

W poselskim projekcie ustawy planowane jest wprowadzenie przepisu uprawnającego funkcjonariuszy Policji do zatrzymania nieletnich przebywających w porze nocnej w miejscach publicznych bez opieki osoby dorosłej, wbrew zakazowi wprowadzonemu przez radę gminy a także - w razie potrzeby - umieszczania w policyjnej izbie dziecka, jeśli jest to niezbędne dla zapewnienia nieletniemu opieki na czas konieczny do ustalenia jego tożsamości i oddania go pod opiekę rodzicom lub opiekunowi.

Projekt ten będzie popierany przez Rząd.

VIII.3. Zwiększanie odpowiedzialności osób dostarczających nieletniemu alkohol lub inny środek psychoaktywny

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną używaną przez dzieci i młodzież. Obowiązujące w naszym kraju regulacje prawne traktują sprzedaż alkoholu osobom nieletnim jako przestępstwo. Sami sprzedawcy alkoholu posiadają natomiast ustawowe upoważnienie do żądania okazywania dokumentów potwierdzających wiek nabywającego alkohol.

Jednym z ważnych czynników profilaktycznych mających istotne znaczenie dla ograniczenia rozmiarów zjawiska sprzedaży alkoholu osobom nieletnim jest dyscyplinowanie osób sprzedających i podających alkohol niepełnoletnim oraz egzekwowanie istniejących zakazów. Ochrona i zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży wymaga podejmowania stanowczych działań mających na celu dobro młodych ludzi poprzez maksymalne ograniczanie dostępu do alkoholu.

Dostęp młodzieży do alkoholu jest związany nie tylko z prawnym limitem wieku sprzedaży, ale również stopniem egzekwowania tego prawa. Proponuje się zmiany przepisów prawa w ten sposób, aby osoby sprzedające alkohol nieletnim były traktowane jako osoby przyczyniające się do powstawania szkód, jakie nieletni wyrządzają pod jego wpływem.

Osoby dorosłe powinny ponosić całkowitą odpowiedzialność za zdrowie dzieci i młodzieży. Mają one prawo do życia w środowisku rodzinnym szkolnym i lokalnym wolnym od zagrożeń

związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić. Rodzice, opiekunowie, wychowawcy mają obowiązek wspierania abstynencji oraz udzielania im pomocy w rozwiązywaniu problemów. Obowiązkiem dorosłych jest również przeciwdziałanie sprzedaży i podawaniu alkoholu nieletnim oraz reklamowaniu i promocji alkoholu. Konsekwentne egzekwowanie zakazu udostępniania alkoholu nieletnim oraz tworzenie warunków dzieciom i młodzieży do zdrowego stylu życia, promowanie trzeźwości oraz wspieranie postaw abstynenckich przyczyni się do zapobiegania wczesnej inicjacji alkoholowej.

IX. Obszar nauki i szkolnictwa wyższego

IX.1. Tworzenie warunków do uruchomienia kwalifikacyjnych studiów podyplomowych z zakresu resocjalizacji i socjoterapii przy wykorzystaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Planuje się przygotowanie i uruchomienie studiów podyplomowych w zakresie resocjalizacji i socjoterapii. Studia podyplomowe będą realizowane i sfinansowane w ramach działań zaplanowanych w Priorytecie III i IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

X. Obszar pomocy społecznej

X.1. Pomoc rodzinie mającej trudności z zapewnieniem dzieciom prawidłowego wychowania i opieki

- 1) interwencja w relację pomiędzy domem, jako najpowszechniejszym źródłem zachowań agresywnych, a szkołą, w której te zachowania się ujawniają, celem przerwania lub zminimalizowania sekwencji: *dom – źródło agresji / szkoła – demonstracja agresji*,
- 2) podjęcie ścisłej współpracy pracowników socjalnych ze szkołą, celem zminimalizowania wpływu niekorzystnej sytuacji rodzinnej na poziom agresji uczniów,
- 3) zintegrowanie oddziaływań wszystkich podmiotów (ośrodki pomocy społecznej powiatowe centra pomocy rodzinie),
- 4) wzmocnienie monitorowania i profesjonalnego wsparcia rodziny – zanim dziecko trafi do systemu edukacji (instytucje pomocy społecznej).

XI. Obszar kultury i środków masowego przekazu

XI.1. Ochrona dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania

W polskim ustawodawstwie ochrona małoletnich przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w mediach ma charakter fragmentaryczny. Ochrona ta nie jest wystarczająca. Poziom ochrony małoletnich w Polsce został uznany za niezadowalający w raporcie Komisji Europejskiej.

W Sejmie znajduje się *poselski projekt ustawy o ochronie dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania* (druk 859). Projekt ten został poparty przez Rząd.

Badania naukowe wykazały, że wszystkie media posługujące się obrazem cechuje nadreprezentacja przekazów zawierających przemoc i seks. Można nawet powiedzieć, że większość gier komputerowych składa się z samej przemocy, gdyż jest ona ich regułą i zasadą (około 85% z dostępnych na rynku). Periodyki przeznaczone dla niepełnoletniej młodzieży zawierają bezkrytyczne artykuły o satanizmie, opisy krwawych sekwencji gier komputerowych, porady i zdjęcia erotyczne.

Zniekształcanie obrazu świata na podstawie obrazów oglądanych w mediach jest szczególnie widoczne u dzieci, które odbierają prezentowane treści w sposób dosłowny i nie odróżniają w pełni fikcji od rzeczywistości. Im młodszy jest odbiorca, mniej krytyczny oraz im częściej ogląda sceny przemocy w mediach, tym większe prawdopodobieństwo ukształtowania się przekonania, że agresja jest oczywista i popłaca oraz, że jest skutecznym sposobem rozwiązywania międzyludzkich konfliktów.

Odrębnym problemem jest kwestia powszechnie dostępnej, a wręcz nawet ekspansywnej komercji seksualnej – pornografii. Łatwo dostępne są nawet obrazy przemocy seksualnej wobec dzieci oraz komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci – pornografii dziecięcej. Wciąż niedostateczna jest społeczna świadomość, co do uwarunkowań, skali, form i szkodliwych następstw pornografii, w tym pornografii dziecięcej, na rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży. Brutalne treści medialne są zagrożeniem dla psychicznego i moralnego rozwoju człowieka, zatem zapobieganie ich rozpowszechnianiu powinno stanowić społeczny priorytet.

Wprowadzony w *projekcie ustawy o ochronie dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania* system ochrony nieletnich ma opierać się przede wszystkim na dostarczeniu rzetelnych informacji rodzicom i opiekunom młodych odbiorców. Informacje te mają być umieszczane przez producentów i nadawców na produktach medialnych i ich opakowaniach w formie znaków graficznych.

Celem działań podejmowanych w ustawie jest także :

- 1) zabezpieczenie dzieci i młodzieży przed niekontrolowaną ekspansją przekazów zawierających przemoc i pornografię,
- 2) zmniejszenie obecności obrazów przemocy i pornografii w mediach,
- 3) doskonalenia instytucjonalnego systemu reagowania na przemoc wobec dzieci,
- 4) wyeliminowanie nielegalnego użycia technologii przekazu informacji, w tym Internetu, do upowszechniania wśród dzieci programów i materiałów pornograficznych, w tym z udziałem dzieci,
- 5) wzmocnienie prospołecznych wzorców i norm zachowań w mass mediach.

XI.2. Ograniczenie dostępu do brutalnych programów i gier komputerowych

W poselskim projekcie ustawy o ochronie dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania jako najodpowiedniejszy sposób rozwiązywania problemów dotyczących ochrony nieletnich uznano samoregulację, czyli wprowadzenie systemów kwalifikacji i oznaczania programów i gier komputerowych.

Jednakże, w obecnych realiach społecznych, system ten może okazać się niewystarczający. Na polskim rynku obecne są gry komputerowe, które ocenia się jako najbardziej pustoszące psychikę dziecka. Zawierają one olbrzymią dawkę agresji, przemocy, pornografii, destrukcji i przestępczości, krwawe sekwencje walk, brutalne sceny zabójstw, gwałtów, stosowania tortur, wszelkiego rodzaju fizycznego i psychicznego dręczenia ludzi i zwierząt. Można nawet powiedzieć, że większość gier komputerowych składa się z samej przemocy, gdyż jest ona ich regułą i zasadą (około 85% z dostępnych na rynku). Podważają zasadność wszelkich norm moralnych i społecznych. Kształtują u młodych odbiorców przekonanie, że świat jest zagrażający i wrogi, a zatem konieczne jest funkcjonowanie zgodne „z prawami dżungli”. Takie programy i gry komputerowe kształtują u dzieci i młodzieży określony rodzaj osobowości, nasilają zachowania agresywne, konfrontacyjne, nieprzyjazne wobec drugiego człowieka, a nawet przestępcze – jak wskazują badania dotyczące wpływu mediów na dokonywanie czynów przestępczych. Przedstawianie dzieciom i młodzieży wzorców zachowań promujących agresję i przemoc wpływa także na funkcjonowanie intelektualne dzieci i młodzieży. Dotyczy to w szczególności obniżenia kreatywności i konstruktywnego myślenia. Rozwijają zaś potrzebę walki i pokonania przeciwnika. Takie wyniki dotyczące wpływu agresji zawartej w grach komputerowych na młodzież wskazują na konieczność zintensyfikowania działań mających na celu pełną ochronę młodego odbiorcy przed dalszym szkodliwym oddziaływaniem brutalnych programów i gier komputerowych.

Szczególnie niepokojący jest fakt, że tego rodzaju gry wideo i programy komputerowe mają obecnie możliwość dotarcia do nieokreślonego kręgu dzieci i młodzieży.

Wobec powyższego rozważona zostanie możliwość realnego ograniczenia dostępu do brutalnych programów i gier komputerowych. W 2007 r. zostanie przygotowany projekt ustawy wprowadzającej zakaz rozpowszechniania tego typu gier i programów.

XI.3. Programy edukacyjne, instytucje kultury – współpraca

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego poprzez realizowane programy operacyjne wpisuje się w działania o charakterze edukacyjnym i społecznym, tworząc system finansowania umożliwiający dofinansowanie ze środków finansowych będących w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego działań z tego zakresu. Beneficjentami programów są przede wszystkim państwowe i samorządowe instytucje kultury, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, uczelnie wyższe, publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne, podmioty gospodarcze niezaliczane do sektora finansów publicznych.

Instytucje kultury państwowe i samorządowe prowadzą stałe działania o charakterze edukacyjnym ukierunkowane na dzieci i młodzież, są to specjalne programy edukacyjne w instytucjach muzycznych, centrach sztuki, teatrach. Ich celem jest przede wszystkim uwrażliwienie młodych odbiorców na sztukę, kształtowanie kompetencji kulturowych oraz orientacja na tworzenie wartości, umiejętności i postaw twórczych. Edukacja kulturalna poprzez uczestnictwo w kulturze realizowana w instytucjach kultury dotyczy działalności zorientowanej na:

- 1) zinstytucjonalizowane formy edukacji kulturalnej – formy biernego uczestnictwa,
- 2) uczestnictwo kreatywne (wyzwalanie postaw i sił twórczych).

Wzmocnienie i poszerzenie obszaru oddziaływania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego powinno dotyczyć min.:

- 1) pomocy przy tworzeniu w placówkach już istniejących i organizujących edukację kulturalną specjalnych programów dla dzieci i młodzieży;
- 2) pomocy przy uzyskaniu niezbędnych pomieszczeń, sprzętu i pomocy dydaktycznych służących edukacji;
- 3) pomocy przy tworzeniu autorskich instruktażowych programów edukacyjnych do upowszechniania w placówkach kulturalno-oświatowych;
- 4) tworzenia intencjonalnych programów edukacyjnych (których autorami będą twórcy i instytucje kultury) dla dzieci i młodzieży w szkole i poza nią, związanych z działaniami artystycznymi;
- 5) tworzenia odpowiednich form kształcenia nauczycieli, instruktorów, etc. do pracy z dziećmi i młodzieżą ze środowisk defaworyzowanych w zakresie działań wychowania poprzez sztukę.

Programy operacyjne, w ramach których dotowane są przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży to:

1. Program „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury”

Celami programu są: podnoszenie kompetencji kulturalnych społeczeństwa; zwiększenie roli kultury w procesie edukacji, socjalizacji i adaptacji społecznej; przygotowanie dzieci i młodzieży do aktywnego uczestnictwa w kulturze; tworzenie warunków do rozwijania aktywności twórczej; zachowanie tradycji i przekazu ludowego dziedzictwa kulturowego; podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie zawodowe osób działających w sferze upowszechniania kultury.

W ramach skoncentrowanych w nim środków finansowane są zadania mające na celu:

- 1) zwiększenie roli kultury w procesie edukacji, socjalizacji i adaptacji społecznej;
- 2) kształtowanie nawyku uczestnictwa w kulturze oraz jej świadomego odbioru;
- 3) wzbogacanie oferty zagospodarowania wolnego czasu poprzez organizację warsztatów, kursów i szkoleń ze wszystkich dziedzin sztuki;
- 4) wspomaganie kampanii promocyjnych i akcji społecznych promujące aktywne uczestnictwo w kulturze;
- 5) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologiom, szczególnie wśród dzieci i młodzieży;

- 6) popularyzację osiągnięć twórców nieprofesjonalnych, szczególnie dzieci i młodzieży, w formie konkursów, koncertów, przeglądów, festiwali, wystaw itp.;
- 7) przygotowanie i wdrażanie programów (w tym także szkoleń i warsztatów) służących doskonaleniu zawodowemu z zakresu wiedzy o sztuce, upowszechnianiu kultury, promocji czytelnictwa skierowanych do nauczycieli, bibliotekarzy, instruktorów, animatorów kultury, itp.;
- 8) przekazanie umiejętności i tradycji w formie warsztatów plenerów, kursów, szkoleń, szczególnie w formie tzw. „szkół tradycji”.

2. Program „Rozwój Inicjatyw Lokalnych”

Celem programu jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, pobudzanie kulturalnych inicjatyw lokalnych oraz stwarzanie na poziomie lokalnym warunków do rozwoju twórczości. W ramach skoncentrowanych w nim środków finansowane są zadania mające na celu:

- 1) upowszechnianie kultury (np. lokalne projekty animacyjne, imprezy i sezony artystyczne);
- 2) edukację kulturalną (np. warsztaty artystyczne, projekty edukacyjne, konkursy, plenery artystyczne, zajęcia terapeutyczne i resocjalizacyjne wykorzystujące techniki pracy kulturalnej);
- 3) promocję twórczości (np. wystawy, przeglądy, festiwale, koncerty, spotkania ze sztuką itp.);
- 4) ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego;
- 5) pomoc w zakupie strojów i instrumentów muzycznych.

3. Program „Patriotyzm jutra”

Celami programu są: podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej i państwowej; upowszechnianie wiedzy na temat polskiego doświadczenia historycznego, tradycji narodowej, historii kultury polskiej w formie atrakcyjnej dla odbiorcy; kształtowanie postaw patriotycznych; promocja świadomości i aktywnej postawy obywatelskiej; edukacja patriotyczna skierowana do młodzieży, prowadzona w sposób zrozumiały i atrakcyjny; prowadzenie badań i dokumentacji w zakresie historii kultury, polskiego doświadczenia historycznego, tradycji i świadomości historycznej Polaków; pogłębianie świadomości historycznej; wsparcie dla polityki historycznej państwa; wykorzystanie środków komunikacji medialnej w celu popularyzacji wiedzy o przeszłości i budzenia szacunku dla tradycji; wzmacnianie identyfikacji z miejscem pochodzenia i jego dziedzictwem kulturowym, budowanie więzi lokalnych opartych na świadomości wspólnego dziedzictwa kulturowego, jego ochronie i pielęgnowaniu.

W ramach skoncentrowanych w nim środków finansowane są zadania mające na celu:

- 1) wsparcie programów badawczych z zakresu historii kultury, tradycji i świadomości historycznej Polaków;
- 2) upowszechnianie wyników prowadzonych badań, konferencje i seminaria popularyzujące wiedzę historyczną;

- 3) wspieranie projektów edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli, warsztaty, wystawy, konkursy, wycieczki;
- 4) wsparcie programów edukacyjnych, akcji społecznych i wydarzeń kulturalnych podnoszących świadomość historyczną i znajomość historii polskiej kultury, promujących postawę obywatelską i odpowiedzialność za państwo;
- 5) dofinansowanie programów multimedialnych, medialnych i publikacji upowszechniających wiedzę na temat historii kultury, tradycji i przeszłości kraju;
- 6) wsparcie organizacji akcji społecznych, programów edukacyjnych upowszechniających wiedzę o dziedzictwie kulturowym rodzimych społeczności lokalnych.

XII. Włączanie organizacji pozarządowych i innych podmiotów w realizację zadań zmierzających do przeciwdziałania przemocy

XII.1. Zwiększenie roli stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności harcerskich, w życiu szkoły

Szkoły i placówki oświatowe powinny być otwarte na wszelkie formy aktywizowania na ich terenie działalności stowarzyszeń i innych organizacji - w szczególności organizacji harcerskich.

Przepis art. 56 ust. 1 ustawy o systemie oświaty umożliwia działanie w szkole i placówce stowarzyszeń i innych organizacji (z wyjątkiem partii i organizacji politycznych), których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki. Wymienione stowarzyszenia i organizacje mogą jednak podjąć działalność w szkole lub placówce za zgodą jej dyrektora wydaną po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki.

W przyjętej przez Rząd w dniu 7 listopada 2006 r. ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty proponuje się, aby dla podjęcia w szkole działalności przez te stowarzyszenia i organizacje konieczne było również uzyskanie pozytywnej opinii rady rodziców. Uznając działalność stowarzyszeń i innych organizacji, za szczególnie cenną dla realizacji zadań wychowawczych szkoły, w projekcie omawianej ustawy nakłada się na dyrektora szkoły lub placówki obowiązek tworzenia warunków dla działania w szkole lub placówce stowarzyszeń i innych organizacji.

Celem zmiany ustawy jest umożliwienie szerszej obecności stowarzyszeń i innych organizacji w codziennym życiu szkoły przy jednoczesnym popularyzowaniu wśród dzieci i młodzieży oferowanej przez nie formuły spędzania czasu wolnego.

Projekt przewiduje możliwość zapraszania na zabrania rady pedagogicznej, z głosem doradczym, przedstawicieli ww. organizacji w tych punktach obrad rady pedagogicznej, podczas

których podejmowana jest dyskusja i prezentowane są poglądy dotyczące kierunków działalności wychowawczej szkoły i pracy z młodzieżą, a także konfrontowane są problemy środowiska szkolnego, pozytywnie wpłynie na jakość i efektywność współpracy szkoły lub placówki z organizacjami.

Obecnie finalizowane są prace nad przygotowaniem Porozumienia pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej, a organizacjami harcerskimi, które wzmacni udział tych organizacji w procesie wychowawczym prowadzonym przez szkoły.

W ramach zlecenia zadań publicznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej corocznie ogłasza otwarte konkursy na zadania z zakresu organizowania i animowania czasu wolnego dzieci i młodzieży. Głównym realizatorem imprez, programów edukacyjno-kulturalnych i promujących turystykę szkolną są organizacje pozarządowe.

XII.2. Programy rządowe

W nowelizacji ustawy o systemie oświaty wprowadzone zostaną podstawy prawne dla tworzenia programów rządowych, w tym z wykorzystaniem środków europejskich, aktywizujących jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe oraz inne podmioty dla realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Programy rządowe dotyczyć będą:

- 1) wspierania regionalnych i lokalnych programów ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów agresji i przemocy,
- 2) tworzenia i realizacji krajowych programów zapobiegania i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym w środowisku nauczania i wychowania,
- 3) promocji i upowszechniania skutecznych rozwiązań wypracowanych w ramach programów lokalnych i regionalnych dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym w środowisku nauczania i wychowania,
- 4) współpracy z krajami sąsiadującymi z rozszerzoną Unią Europejską. Polska jako członek Unii ma wszelkie możliwości ku temu by być pomostem pomiędzy członkami Unii a krajami Wschodu,
- 5) współpracy transgranicznej ukierunkowanej na rozwiązywanie lokalnych problemów zapobiegania i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

XII.3. Priorytetowe traktowanie przy zlecaniu zadań publicznych jednostkom spoza sektora finansów publicznych przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania przemocy

Zostanie ustanowiony priorytet Ministra Edukacji Narodowej dotyczący przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania przemocy w wykazie zadań dofinansowywanych w ramach systemu zadań zleconych Ministerstwu Edukacji Narodowej.

XIII. Działania ponadresortowe

XIII.1. Wypracowanie spójnych strategii rozwiązywania problemów w wymiarze lokalnym i regionalnym

- 1) stworzenie płaszczyzny nawiązywania i zacieśniania współpracy między przedstawicielami różnych instytucji i organizacji powołanych do niesienia pomocy rodzinie zagrożonej patologią społeczną i dziecku zagrożonemu niedostosowaniem społecznym,
- 2) poznanie możliwości i zasad udzielania wsparcia przez pracowników pomocy społecznej, policji, sądu, poradni czy szkoły oraz wzajemnych oczekiwań przedstawicieli tych instytucji,
- 3) opracowanie zasad współdziałania w zakresie zapobiegania wszelkim przejawom patologii społecznej występujących lub mogących wystąpić na danym obszarze.

Nowelizacja *ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw*, przyjęta przez Rząd w dniu 7 listopada 2006 r., umożliwi przyjmowanie przez Radę Ministrów specjalnych programów rządowych, których celem jest wspomaganie organów prowadzących szkoły i placówki w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Takie rozwiązanie prawne, gwarantujące m.in. wsparcie finansowe i organizacyjne dla realizacji podejmowanych przedsięwzięć ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach, pozytywnie wpłynie na skuteczność i efektywność tych działań.

Warunkiem realizacji programów rządowych, o których mowa w nowelizowanej ustawie (art. 90u) konieczne będzie wydanie przez Radę Ministrów stosownych rozporządzeń określających szczegółowo:

- 1) sposób realizacji programu,
- 2) formy i zakres wspierania organów prowadzących szkoły i placówki,
- 3) sposób podziału środków z budżetu państwa przyznanych na realizację programu.

XIV. Inicjatywy międzynarodowe

Minister Edukacji Narodowej Roman Giertych wspólnie z grecką Minister Edukacji Panią Mariettą Giannakou wystosował list do ministrów edukacji: obecnej Prezydencji Niemieckiej w Radzie Unii Europejskiej i przyszłej Prezydencji Portugalskiej w sprawie podjęcia wspólnych działań na poziomie europejskim dotyczących rozwiązywania problemów związanych z przemocą w szkole.

Minister zaproponował zorganizowanie w II połowie 2007 roku spotkania ministrów edukacji państw członkowskich Unii Europejskiej, w celu wypracowania wspólnego stanowiska lub aktu prawnego na temat przeciwdziałania przemocy w szkołach.

Problem przemocy w szkołach dotyczy wielu krajów Europy i, jak wynika z rozmów przeprowadzonych z wielu ministrami z tych krajów, zjawisko to na naszym kontynencie narasta. Inicjatywa podjęcia rozmów i przygotowania projektu wspólnego stanowiska lub aktu prawnego na temat zapobiegania przemocy w szkołach będzie cennym wkładem Polski w rozwiązanie tego ogólnoeuropejskiego problemu przy wykorzystaniu dotychczasowych doświadczeń Polski i Grecji oraz innych krajów europejskich.

Intencją Ministra jest, aby wypracowane wspólne stanowisko lub akt prawny pomógł rządowi i instytucjom oświatowym w poszczególnych krajach Unii Europejskiej w zapewnieniu placówkom oświatowym bezpieczeństwa niezbędnego do prawidłowej realizacji zadań edukacyjnych wobec swoich obywateli.

Dyskusja na ten temat odbędzie się również w gronie ministrów edukacji państw Grupy Wyszehradzkiej, których Minister Edukacji RP zamierza zaprosić do Warszawy w marcu 2007 r.

Ponadto, w grudniu 2006 r. Minister Edukacji RP zwrócił się do Rządów Bawarii i Dolnej Saksonii z prośbą o wymianę informacji na temat uregulowań prawnych w zakresie ograniczenia dostępu dzieci i młodzieży do brutalnych gier komputerowych.

XV. Zmiany w przepisach prawa niezbędne dla wdrożenia programu

- 1) część niezbędnych zmian zawiera rządowy projekt *ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw* skierowany w dniu 13 grudnia 2006 r. do Sejmu RP;
- 2) kolejne niezbędne zmiany zawierał będzie przygotowywany w Ministerstwie Edukacji Narodowej projekt *ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw* – ujęty w Planie prac Rady Ministrów w I kwartale 2007 r.
Projekt ten obejmuje również zmianę:
 - *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich,*
 - *ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;*
- 3) z propozycjami zawartymi w projekcie są spójne także:
 - poselski projekt *ustawy o ochronie dzieci i młodzieży przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania* (druk 859),
 - poselski projekt *ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* (upoważniający rady gmin do ustanawiania zakazu przebywania w miejscach publicznych w porze nocnej osób nieletnich bez opieki dorosłych);
- 4) zapowiedziane w programie wprowadzenie zakazu rozpowszechniania programów i gier zawierających przemoc, pornografię i inne treści szkodliwe dla rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży może zostać zrealizowane w drodze odrębnej ustawy, bądź w drodze odpowiedniej modyfikacji rozwiązań proponowanych w poselskim projekcie ustawy, o której mowa w pkt 3;

- 5) część niezbędnych zmian w aktach wykonawczych do *ustawy o systemie oświaty* została już wprowadzona, i tak:
- znowelizowane zostało *rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1154), w ten sposób, że ocena z zachowania ma wpływ na promocję,
 - wydane zostało nowe *rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz* (Dz. U. z 2006 r. Nr 235, poz. 1703).
- 6) kolejne zmiany aktów wykonawczych są przygotowywane. Do uzgodnień międzyresortowych skierowany został projekt *rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*.

XVI. Przewidywane efekty programu

Przewidywanym efektem realizacji programu będzie:

- 1) poprawa stanu bezpieczeństwa uczniów wyrażająca się zmniejszeniem skali zjawisk agresji i przemocy oraz innych patologii społecznych w środowisku nauczania i wychowania oraz w środowisku pozaszkolnym,
- 2) zmiana postaw społecznych wobec problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży – spadek przyzwolenia społecznego dla zachowań agresywnych i przemocy – wzrost świadomości społecznej w powyższym zakresie,
- 3) zmiana klimatu szkoły – podniesienie poczucia odpowiedzialności zarówno uczniów, jak i nauczycieli, pracowników administracji i obsługi oraz rodziców,
- 4) zwiększenie się liczby osób zaangażowanych w rozwiązywanie problemów dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania, podniesienie kompetencji nauczycieli w tym zakresie,
- 5) wzrost liczby placówek udzielających pomocy uczniom sprawiającym trudności wychowawcze oraz ich rodzicom,
- 6) przygotowanie i upowszechnienie nowych instrumentów wychowawczych, umożliwiających skuteczne przeciwdziałanie agresji i przemocy,
- 7) aktualna diagnoza zasięgu i dynamiki zjawisk agresji i przemocy w środowisku szkolnym.

XVII. Przewidywane skutki finansowe

W ramach rezerw celowych ujętych w części 83 projektu ustawy budżetowej na rok 2007 „Rezerwy celowe”, w zakresie oświaty i wychowania oraz edukacyjnej opieki wychowawczej zaplanowano rezerwę celową budżetu państwa, w której na realizację programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole” w 2007 r. zarezerwowana została kwota **50 mln zł**.

Ponadto na realizację wybranych zadań programu, wpisanych do projektu ustawy budżetowej na 2007 r., zostaną przeznaczone środki z rezerwy celowej „Dofinansowanie kosztów wdrażania reformy oświaty” w wysokości **17 mln zł**.

Na rzecz realizacji zadań wynikających z programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole” zostaną także częściowo wykorzystane środki z rezerwy celowej przeznaczonej na „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego”. Ze środków ww. rezerwy będzie możliwe częściowe pokrycie kosztów nabycia jednolitego stroju uczniowskiego, dla dzieci pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej.

Przeprowadzenie kursów doskonalących i kwalifikacyjnych oraz szkoleń, w tym dotyczących resocjalizacji, socjoterapii, zwiększania umiejętności wychowawczych, będzie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie „Wysoko kwalifikowane kadry systemu oświaty”, priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Na realizację tego działania przewiduje się środki w wysokości ok. **97 mln €**

Organizowanie zajęć pozalekcyjnych, w tym także zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania oraz pobudzające postawy przedsiębiorcze, będzie realizowane w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Działanie „Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz rozwój kompetencji kluczowych”, priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Na wszystkie zadania zawarte w Działaniu 3.6 zaplanowano **700 mln €**

Część zadań programu zostanie zrealizowana i sfinansowana w ramach zadań statutowych Ministerstwa Edukacji Narodowej i podległych mu jednostek centralnych, współpracujących z wyspecjalizowanymi organizacjami pozarządowymi. Dotyczy to w szczególności działań w zakresie podniesienia jakości pracy wychowawczej nauczycieli, w tym w szczególności zadań związanych z kształceniem i doskonaleniem kwalifikacji nauczycieli w zakresie umiejętności wychowawczych i profilaktycznych. Przykładowo, opracowanie programu kursu kwalifikacyjnego dla nauczycieli w zakresie socjoterapii zostanie zrealizowane w trybie współpracy właściwych departamentów MEN, Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno Pedagogicznej i Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, przy współpracy Ogólnopolskiej Sekcji Socjoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Rozwijanie i wspieranie działalności pozalekcyjnej i pozaszkolnej będzie realizowane także w formie konkursu ofert zorganizowanego przez MEN. Określone w programie priorytety zadaniowe działalności pozalekcyjnej i pozaszkolne będą jednocześnie priorytetami zadań publicznych MEN (zadania publiczne zlecane organizacjom pozarządowym) w zakresie animacji czasu wolnego dzieci i młodzieży.

XVIII. Monitoring i ewaluacja

Monitoring programu będzie realizowany trzema niezależnymi nurtami:

- 1) w oparciu o analizę jakościową i ilościową działań zrealizowanych w ramach programu, przeprowadzany corocznie przez realizatorów programu,
- 2) na podstawie wyników reprezentatywnych badań zasięgu i dynamiki zjawisk agresji i przemocy w środowisku szkolnym, przeprowadzonych w latach 2007 i 2010,
- 3) w oparciu o bezpośrednie dane z nadzoru pedagogicznego.

Do monitoringu wykorzystane zostaną także międzynarodowe badania porównawcze HBSC, ESPAD oraz badania kontekstowe programu PISA.

W Polsce prowadzone są regularne, międzynarodowe badania porównawcze. Najważniejszymi z tych badań są:

- badania **HBSC** (Health Behaviour In School-Aged Children), prowadzone przez WHO (World Health Organization), powtarzane co 4 lata, realizowane ostatnio w 23 krajach europejskich,
- badania **ESPAD** (European School Survey Project on Alcohol and Drugs), prowadzone w 35 krajach europejskich, co 4 lata od 1995 r.,

Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (**OECD/PISA**) jest poświęcony badaniu kompetencji uczniów 15-letnich. Program jest realizowany od 2000 r. w cyklach, powtarzanych co trzy lata w 32 krajach.

Każdy resort uczestniczący w realizacji programu dokona raz na rok analizy jakościowej i ilościowej realizacji programu, w terminie do dnia 15 grudnia każdego roku.

Minister Edukacji Narodowej, koordynujący realizację programu, dokona corocznie podsumowania realizacji programu w skali kraju.

Minister Edukacji Narodowej, w porozumieniu z ministrami uczestniczącymi w jego realizacji, przedstawi Radzie Ministrów w terminie do dnia 15 lutego każdego roku sprawozdanie z realizacji programu.